

Martina Peraić
Klub studenata lingvistike SOL
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
mperaic@ffzg.hr

O PROZODIJI BERAVAČKOG GOVORA

U ovom se radu daje sinkronijski opis i sažeta dijakronijska analiza staroštokavskog govora sela Beravci u Brodskoj Posavini, uz poseban osvrt na potvrdu prednaglasne duljine – znatno nakon Ivšićevih istraživanja.

Uvod

Posavsko selo Bèrāvci^{1,2} nalazi se u istočnom dijelu Brodsko-posavske županije. Beravački govor pripada staroštokavskim dijalektima ikavskojekavskog (poluikavskog) tipa. Prema klasifikaciji posavskih govora koju je ponudio Stjepan Ivšić, beravački govor pripada I. akcenatskoj grupi posavskih govora³, u kojoj, naspram standardnih oblika: *vòdē, sačūvām, òstō* (: *ostao*), *nòsili, òtac, kázali, rúkôm* i *kazívō* (: *kazivao*), govore: *vodē, sačūvām, ostō, nosili, otac, kázali, rúkôm, kazívō*, pri čemu autor napominje da se ponegdje u toj grupi može čuti već *rúkôm* pored *rūkôm*, npr. u Gundincima, Beravcima, Velikoj Kopanici, Starim i Novim Perkovicima te u Trnavi⁴. Prema Jozić 2001, danas su primjeri poput *rúkôm* potpuno nestali. Za tu posljednju napomenu, prijelaz prednaglasne duljine uz silazni naglasak (shema $\overset{\sim}{/} \overset{\sim}{\backslash}$) u uzlazni naglasak uz zanaglasnu duljinu ($\overset{\sim}{\backslash}$) imam i sama potvrda, kao što ću u ovom članku pokazati, no to mi nije bio poriv za pisanje, nego upravo obrnuto stanje: naime, očuvanje prednaglasne duljine uz silazni naglasak na koje sam naišla u tom posavskom selu.

¹ Zahvaljujem svojim beravačkim informatorima Marti, Mihaeli i Mati Babić.

² Starije: *Berâvci*.

³ Ivšić 1913:23.

⁴ Ivšić 1913:23.

Prozodija i distribucija. Beravački govor ima peteroakcenatski sustav (˘˘˘˘˘), dakle, uz osobit naglasak ˘, mlađi ili novi praslavenski akut, uz postojanje zanaglasne duljine, te *prednaglasne duljine*.

Svi dugi i kratki silabemi mogu biti naglašeni i nenaglašeni. Nenaglašena duljina javlja se u postakcenatskoj i predakcenatskoj poziciji. Slogotvorno *r* može biti nositelj svih pet naglasaka i duljine.

1. Novi akut ˘

Novi akut može stajati na jednosložnim riječima te u svim položajima unutar višesložnih riječi.

a) jednosložne riječi

nās, tō, znā, dān, mī, rēd, 'nīh 'onih', 'nōg 'onog', jē, dām, tūd, nī 'nije', ōn, māl, vī, njē, njōj, čīm, mōg

b) višesložne riječi

– početni slog:

glūhū, cřkovu, cřnōm, līpīm, sātī, svētōg, pŕvī', gūrāj, Gūndīncānke, vāl jāne, jēdū, plāvīm, kāžēmo, bīlī, nēmā, mōrā, stārci, tēškōg, mālē, pōdēš, rādīš, slāžēš, pītām, brāvācā 'svinjā', tāmno, vēžēš, svītōm, pūstā, krīlā, bijēlē, cijēlō, mālī, pŕvē, sprēmā, līpītī' 'lijepljenih', cřnī

– središnji slog:

oblāčīmo, djevōjke, izāđēš, poslāžū, presīcā 'presijeca', cŕvīnja, staromōdnī, pouvāžā, porādī, uvāžā, izvlāčē, ubādā, okrēnī, strpljēnja, izdržāvā, oznāčēna, prīrādē 'prerade', rukovētāš, povēžēš, belīnkama, jedīnō

– dočetni slog:

davnīnā, trčī, bolestī, odjednōm, jesām, bōjē, opeklinē, metē, molēnjē, švābā, bojī, trčē, držī, varenīkā, donesē, pletē, jājā, pečē, salikādōm 'sodom bikarbonom', mōdlōm, većinōm, zemljē, donīt, đecē, zīmē, vodē, počēt, vūčēš, jednōm, vodōm, bodē, papīr, veselī, ovō, pūtā, nošnjē, zovē, zabadē, štrūdlē

2. Dugosilazni naglasak ˘

Dugosilazni naglasak može stajati na jednosložnim riječima, te na višesložnima u svim položajima.

a) jednosložne riječi

vīk, nās, pēt, rēd, trī, dōc, tō, dvōj 'dvoje', 'nāj 'onaj', pār, cŕv, krāj, šest,

'nîm 'onim', mōš 'možeš', dvâ, tî, ôn, mî, sâm, snîg, pâr, njû, vî, râd, lân, znâm, 'nû 'onu', tâj, tâ, nî' 'nije', sôk, svît, stfn, kô, svê

b) višesložne riječi

– početni slog:

cijêli, bìli, sêlâ, sâti, zvâle, dâna, ûjtru, nâjfnîjê, sâmô, môrâmo, pâra, svîbânjske, bìlo, jâko, Gûndîncî (L mn.), môrâš, prândî, zôve⁵, tânko, žûtû (A jd. ž.r.), šljîvâ, slâšću, gâcâ, nâjstarîjî, sprêmejû, svînje, ôvce, kâznu, plâti, sîno 'sijeno', mârva, sînko, râspljeta, prîdêš, sâstav, mâjko, têško, môrda, tôrbice, 'rânili 'hranili', zlâtôm, glâvu

– središnji slog:

nemôjte, Morâvônîka, opâncima, obûvajê, komadîcâ, šecêrnôm, uštîrkâno, mağârci, nastâvljâ, kukurûzâ, šivânje, cîlîmâ

– dočetni slog:

obiçâj, jedân, jeçâm⁶, posôl 'posao', četrnâjst, petnâjst

3. Kratkosilazni naglasak `

Kratkosilazni naglasak može stajati na jednosložnim riječima, kao i u svim položajima na višesložnim riječima.

a) jednosložne riječi

pût, vèc, svè, plâc, nè, sâd, dvòj, svî, dâ, gòt, prîd, gè, kò, dòk, nî, bìt, nît', glât, bèz, îc, jèl, štâ, gòd, tò, kùd, màt', brât, plùg, cè, çâk, jòš, vâš, slât, dî, nèc »mrežica«, šît, tòm, kòm, tkò

b) višesložne riječi

– početni slog:

ròđena, îšla, krîžnî, svâkòg, pòsljepódne, ùvik, sâmo, îdê, nòsî, ùoçe 'uoçi', pljèva, nîkad, cûli, gòdinê, ìmâ, kùcê, mèsti, dðb'la, dÿvo, njèkû, mùka, pjèvâ, nòsê, dâlje, vèlikî, tjèdan, nègo, pjèvat, svjètlo, vèselômu, sèdam, vèçer, ljèto, dèset, cèla 'htjela', sèbe, tètke, jèdnê, njèkâko, mèda, pèkmèz, pèkle, vècâ, èvo, šèstero, dèvetero, dèvet, mètnî, jèst, sjèdi, glèdi, njèçim, èklat 'heklati', Bèbrînke, prègâcâ, sèlima, îstò, nîšta, mîsu, îkad, bìò, îgrò, îgrâmo, îci, vîšê, cîsto, knjîžicu, tîmâ 'tim', nîko, nîge 'nigdje', mîrîs, nîçim, skînit, smîjê, vîdî, lîvâdâ, žîto, kîselî, šîngat, žice, šîpkû, cvîtovi, šîlo, mîlâ, drùgò, kùštrâmo, sùknje, Dùhove, bùdê, krûnica, tûkajê, kùcâ,

⁵ Zaova, žena muževa brata.

⁶ Potvrđeno i u Ivšić 1913:33.

kùcajē, sùtra, ùžāsno, fùsēkle, vùnē, tùfnićama, drùgē, kùpila, ùtroje, kùpovāla, rùpica, cùrice, slùšāš, ùmrō, plùgom, ùjutro, ùjesēn, ùvečē, rùčnī, čùli, dùbljā, ùprīk ‘poprijeko’, pùćica, mùstru, lùdosti, frùlicu, nāvečē, svākō, znāle, nāšega, nāše, blāgosova, prāvo, zvāli, stājēte, stānū, nāprvo ‘naprijed’, krāja, svāšta, ‘nākī ‘onakav’, svākom, mālīckī, Bātīnīm, kājala, kājānje, kājū, lākše, kājēm, jāblanski, Māricu, vāldā, nāša, prāvī, žāo, znāla, sāmo, Đākovu, Mānda, pāprenjāci⁷, prāvila, zvāla, mācka, vātā, mājā, člānōvā, svātove, zāšto, gāzda, krāve, štālē (L jd.), pātīt, spādali, kāznili, pātīckī, stāvī, lātīcā, lātice, prāvila, vāšima, tāmō, òpēt, dōle, òbičnā, òzdōl, dōma, nōrmālnō, kōlo, nōćī, pōklade, mōlī, slōženo, òkolo, ònī’, dvōje, Kōpanicē, ògradicē, ògradōm, mōramo, òpānci, òsim, kōje, òdmā, skōpčāni, òpāko, mōgla, kōga, mōglo, krōfnē, vōlīm, kōžicama, Bōže, krōfne, kōljē, gōdina, òsmero, gōspodskī, kōnjima, pōsljē, mōrā, òšō, mōre, vōzi, kōu ‘koju’, òno, kōsu, mōja, nōge, òšle, kōsti, òpce (adv.), prāvī, držāli, kīpat, kīpat, pīsta, cītu

– središnji slog:

Korīzma, rubīne, bjelācama, bjelāće, Cvjetnīcē⁸, rasīpala, urānit, otrāčī ‘proslavi’, počīmājē, obrēdi, rubīnama, marāma, izlōžen, subōtu, končanīcama, dukāti, nājfinijēm, ponovīli, svilēne, počīmā, Uskīrsa, uvāti, molīti, odōšmo, Andrījē, desefīnu, uvātī, dodījā, odōše, nezgōde, ovākī, nedīljōm, pobōžnōsti, nastānū, počīmā, samīcu ‘tamburicu’, uglāvnoīm, òvōdjākā, počīmālja ‘prvi glas na pjevanoj misi’, berāvōačkī, divošēvōačkī, kupināčkī, sadāšnjēmu, cipēle, obūo, nosīla, izgubīle, rođītelja (G jd.), koživē ‘kožuhe’, kolīko, čarāpe, pojēle, marāmica, obēklāna, rovičavā, L. farbarīcē, lenēnū ‘lanenu’, šarēnī, šarenījī, pepītnī, volīla, ostāla, iznemōgla, ostārīla, progōnīla, bāgāle, kecēlju »pregaču«, mōrāla, Četnīcu, naprāvīt, starījēg, rupīcōm, zaborāvīla, orāsīma, perečīcī, drōvēnū, pekmēzom, namāžēš, izrēžī, šecēra, volīla, pomāžēš, kobasīcē, nedīljōm, pojēla, nājstarījī, natovārit, istovārit, napātīli, svinjāma, dōđīte, ukaljūzale, tolīko, posprēmā, livāde, ovōlīckōg, ukīselī, dolāzīlo, četīri, kīlometra, raspljētāt, otarčīcu, prīskōčē, košūljīcu, rastāvī, mekānōm, izrēžēš, ugrījēš, krpācōm, natīcat, iskōćī, sklāpājū, bogāto, špīcīce, čōjēka, ostārī, voljēla, srcīma, sīkērice ‘sjekirice’

– dočetni slog:

kakō, drugē, molīt, igrā, onā, jednā, živōt, sasvīm, danās, onē, ocā, bākā, začās, Božīc, Uskīrs, komadīc, dobīt, đecā, nosī, igrāt, drāvā, prfīt, konjī⁹, išlā, sūdāc, mogū, sūsīt, poslā, akō, objasnīt, cvīfīc, pobacāt, štrūdli

⁷ Usp. G mn. pāprenjāce.

⁸ Usp. Cvjetnīca : Četnīca.

⁹ A mn. konjē.

4. Dugouzlazni naglasak ´

Dugouzlazni naglasak dolazi samo na višesložnim riječima, i to na neposljednjem slogu.

a) dvosložne riječi

živim, srijedē, pětka, támno, újtru, díka, gránu, crnu, skútā, žúpē, Góspīn, žúpa, ljúbit, bógu, púta, nísmo, blúze, dókle, báka, sáti, svírō, rédu, redā, mámu, báju ‘brata’, nísi, líce, néma, mášle ‘mašne; vrpce’, níje, bílo, prímō, sáma, máli, bácit, pósni, sámī ‘samih’, prášak, kúpit, dádo ‘tata’, krílo, náčin, kónjā, čúvō, šáša, díte, túži, čúvat, rádit, Sávē, mórō, vúku, znáku, stránē, zrnce, túde, kále, šáre, nísu, svílu, tkána, kúpit

b) višesložne riječi

– početni slog

sprémalo, skútima, óbredi, redimo, zábava, bívalo, svírali, žúpljānke, nazívali, mámine, móraču, zákon, skládu, pítala, dávalo, živili, mórala, válovi, pázilo, pričala, šámiju

– središnji slog

cicamáca, naprímjer, udávat, dopódne, belínke, uskrsnúće, završétak, vatrogásci, završávō, prosícat ‘prosijecati’, počétku, kapélicu, kapélē, ispádē, upádē, posljepódne, oltára, izníla, porasíljali ‘raselili’, ponjávac, otkajávot, odzáda, vareníci, dokázala, salikáda, svinjokólju, nadovláčit, urádit, kanálu, sezóna, kanále, mašínu, pokást, tolédo, plesíri, guveríri¹⁰, nasljédit, oplécke, oplécko, aparáti, starínā, ugárat, uvádat, dovášit, rukávō, ugrađívānje

5. Kratkouzlazni naglasak `

Kratkouzlazni dolazi samo na višesložnim riječima, i to na neposljednjem slogu. Taj naglasak, koji je izvorno obilježje novoštokavskih govora, nastao je nakon pomicanja kratkosilaznog naglaska za jedan slog prema početku riječi, pa je zato on vrlo rijedak ondje gdje je kratkosilazni zadržao svoju poziciju na dočetnom slogu dvosložnih riječi, npr. u Velikoj Kopanici¹¹, kao i u Beravcima.

a) dvosložne riječi

čístē, òna, gòre, sèlo, pròvi, vāni, jèdna, òni, pròsto, ìsto (adv.), njèmu, cèker, kròfne, ìglē, ìgla, zòvē

¹⁰ Tolédo, plesíri, guveríri – tehnike ukrašavanja ženske odjeće

¹¹ Jozić 2001:50 i dalje.

b) višesložne riječi

– početni slog

Bèrāvci, pòstovi, nèdiljē, djèvòjke, mòmak, pòkājna, svìlenē, òpanak, svègot
‘dokle god’, imala, špènzleta, mòjēga, Lùkačtna, làgani

– središnji slog

šarēno, crnìnē, vesèlòm, procèsija, prilagòdit, žìvòtu, špenzlètima, doskòra,
pòslòvā¹², umòtā, ispucala

6. Nenaglašena duljina

6.1. Nenaglašena duljina u zanaglasnom se položaju ostvaruje iza svih pet naglasaka, uz napomenu da se može nešto skratiti u govoru.

- *ùvik, Cvjetnìcē, počimājē, òbičnā, òzdòl, pjèvò, ugrjēš, šarēnī,*
- *obùvājē, Gùndīncī (L mn.), ponjāvācā, gācā, komadīcā, sprēmejū, mār̀vè,*
čilīmā, sèlā,
- *jèdū, plāvīm, cñnē, līpiti, pouvāžā, porādī, ogrēcā, izvolācī, okrēnī, nēmā,*
bijèlē, krīlā,
- *žìvīm, žúpē, rēdā, dóklē, kapèlē, ispádē, svírò, žúpljānke, māmē, kolācā,*
vúkū, pútā,
- *Bèrāvci, vesèlòm, kòlkò, pòslòvā, ìglē, zòvè*

6.2. Prema Jozić 2001, nenaglašena duljina u prednaglasnom položaju danas je potpuno iščeznula, tj. naglasak se povukao na prednaglasnu duljinu (*rúkòm > rúkòm*). Pri istraživanju beravačkog govora utvrdila sam da je stanje u tom kraju zapravo trojako:

1. postoje primjeri potpunog prijelaza $\sim/\sim/\sim$ u $\acute{\sim}$ (*žìvīm, Sávē, kapèlē, ispádē, rukávā*)
2. supostoje oblici sa \sim i sa $\acute{\sim}$ (*varenīkā : varenīci, salikādòm : salikáda*), te oblici sa \sim i sa $\acute{\sim}$ (*bākā : báka, župe : žúpē*),
3. postoje primjeri očuvanja jedinstvenih oblika sa \sim/\sim , i to oni očekivani (*Švābā* – akut se čuva u dočetnom položaju, *pobòžnòsti, bāgāle, sklāpājū* – obrazac \sim čuva se kada je naglašen središnji slog u riječi), kao i oni neočekivani; tj. ostaci starije akcentuacije (*sūdāc, ljēljē*).

a) $\sim\sim$:

Švābā, štrūdlē, strújē, varenīkā, jājā, salikādòm, mòdlòm, zīmē, svìlòm,
pútā, davnīnā, bōjē,

¹² Potvrđeno i nenovoštokavsko prenošenje *pòslòvā*.

b) ~[˘]

– u središnjem slogu:

pobōžnōsti, rādīo, sklāpājū, ljēljāma, vēzðvā, ljēčila, bīvālo, žīvīli, rādðve,
opārāli,

– u dočetnom slogu:

ljēljē, krāljū, pīcē, vīnā, masīrāt, bākā, blüzē, odrādīt.

7. Prokliza i enkliza

Pomicanje naglasaka na prednaglasnicu u hrvatskim se govorima ostvaruje na dva načina, kako piše Kapović 2005: naglasak se ili prenosi (kao [˘]), *kūcu* > *ù_kuču*, ili preskače (kao ~[˘]), *nōgu* > *nā_nogu*. Pri prenošenju, naglasak se premješta na slog ispred izvorno naglašenog sloga, a pri preskakanju premješta se naglasak na početni slog cijele izgovorne cjeline. Za razliku od prenošenja, koje je mlađa, novoštokavska pojava, preskakanje je stara općeslavenska pojava.

– prenošenje: *nā_drugī, ī_sad, nē_bi, nē_moš, zā_tū šāru*

– preskakanje:

izvorno: *nē_znām, ù_nās, ù_nōm, nē_dā, nā_nī, ù_tā trī, nā_nāj,*

sekundarno¹³: *dō_noći, dō_pō nōći, ù_kolu, ù_žalosti, ù_veselu, nā_vrāt,*
ù_polju, ù_Brōd, ù_Dakovo, sā_zlātom, ù_dvī, nā_mekano, ù_sredinu,
nā_ruke, zā_dvā

Nije zabilježeno dosljedno prelaženje naglasaka na proklitiku, pa su podjednako često zastupljeni i primjeri nevezanog naglasaka uz proklitiku.

Očekivano preskakanje ne provodi se u primjerima: *za šēst, do trī, na rēp, po šēst, na rūke, od dvā, ni rūke.*

Prenošenje je rijetko i uglavnom ga nema: *na mīsu, na drūgī, kroz njēga, i sād, u kīpama, oko sēbe, iz kūcē, u kūcu, ne mōrem, ne pātīmo, do krāja, u štālē, ne vōlīm,* što zbog nepomicanja kratkosilaznog naglasaka na prethodni slog, što zbog težnje ostvarivanja naglasnog obrasca $\sigma\sigma$ po istom principu kao unutar riječi: *u kūcu : čarāpe : sūšīt ga.*

Enkliza je pojava obrnuta proklizi, tj. stapanje oblika u jednu naglasnu cjelinu s idućom riječju. Nekoliko beravačkih primjera ukazuje na to da je inače nenaglašeni glagol taj koji redovno privlači prethodnu riječ k sebi u naglasnu cjelinu: *šta_cē¹⁴, kom_đš.*

¹³ Preskakanje se javlja izvorno kod riječi koje su u praslavenskom imale silazni naglasak, *[˘] i *[˘], ali i sekundarno u nekim riječima koje u praslavenskom nisu imale silazni naglasak.

¹⁴ Potvrđeno i u Ivšić 1913:38.

	tip	˜	ˆ	˘	˙	˚
jednosložne	ó	rêd	rêd	plüg	–	–
višesložne	óσσ óóσ σσó	cřkvu djevõjke bolesti	mârva obûvajê ječâm	đřvo marâma đecâ	újtru udâvat –	čistê šarèno –
nenaglašena duljina	óóš šóó	izvlačî štrûdlê	gâcâ –	ugrîjêš râđio bākâ	svîrô –	kòlkô –
prokliza i enkliza	š_σσσ š_σσσ	– –	– –	– ù_kolu	ì_sad –	– –

8. Današnje akcenatsko stanje u odnosu na Ivšićevu klasifikaciju

Stanje kakvo je Stjepan Ivšić imao prilike zateći u Beravcima, dakle, po akcenatskom obrascu *vodê, sačûvâam, ostô, nosîli, otâc, kâzâli, rûkôm, kazîvô*, i danas se u dobroj mjeri čuva, s iznimkom gubitka likova poput *rûkôm, kazîvô*, što potvrđuje i opisana građa.

8.1. Stare prednaglasne duljine postale su nosiocima novoštokavskog naglaska ˙, koji je nastao pomicanjem ˆ za jedan slog prema početku riječi (*rûkôm* > *rûkôm, kazîvô* > *kazîvô*) dočim se stari oblici po naglasnom obrascu ˘˘ i danas dobro čuvaju u slučajevima položaja kratkosilaznog naglaska na središnjem slogu riječi, pa tako supostoje primjeri s prednaglasnom duljinom i naglasnom ˘ te onih koji su poprimili naglasak ˙: *pobõžnõsti, bâgâle, sklâpâjû : mórâla, svîrali, bývalo*, a za primjere s prednaglasnom duljinom i naglasnom ˆ, dakako, nemam potvrda.

Za tip *rûkâ, nârôd* Ivšić kaže da takvih govora nema danas¹⁵, što potvrđuje i Jozić 2001. No, čini se da se taj tip ipak – doduše, u tragovima – čuva u beravačkom govoru. To potvrđuje nekoliko dragocjenih primjera:

bākâ – *Tô jêdna tûd bākâ ì_sad prâvi sèbi.*

sûdâc – *A òni na mámu, sûdâc, a gê vî smîjete tâkô mâlô díte slât svinjâma?*

štrûdlû – *... štrûdlû morâla bâcit...*

krâljû – *Onê idû krâljû i kraljice.*

pîcê – *Tô se jâbuke prerađûju u mðšt, pîcê.*

vînâ – *Vîše si se nâpio tðga nego vînâ!*

blûzê – *... svilêne blûzê i sùknje, to nîje máma znâla šît nâma.*

*ljêljê*¹⁶ – *Jâ ništa tô ne vòlîm vîšê, tê ljêljê kad na smòtrama prâvê.*

¹⁵ Ivšić 1913:23.

¹⁶ D mn. *ljêljâma*. Osobit pojam koji označuje stari vjerski običaj, pa stoga nije čudno da se je na njemu zadržala starija akcentuacija.

8.2. Kratkosilazni naglasak dobro se čuva u položajima iza kratkog sloga: *maràma, počmā, vořila*. Također se dobro čuva na dočetnom slogu koji slijedi kratkomu slogu: *živòt, danàs, đecà, objasnìt, Uskřs*. Dakle, uglavnom je neprenesen, uz rijetke dublete s novoštokavskim kratkouzlaznim: *onà : òna*. Na središnjem slogu kratkosilazni naglasak uglavnom je neprenesen; zapravo, to je najstalnija osobina u opisanoj građi. No, i ovdje se – istinabog, u najmanjoj mjeri – nailazi na novoštokavsko prenošenje naglasaka: *svilènē : svilenē, đevòjākā : djèvořke, nedìljòm : nedìljē*. Na početnom slogu kratkosilazni naglasak prednjači po čestoti, a novoštokavsko prenošenje je na ovom mjestu zapravo još nepoznato, ili je provedeno nenovoštokavsko prenošenje, koje se očituje kao prenošenje kratkosilaznog naglasaka na prethodni slog kao ` umjesto kao ` . Ta je nedosljednost zbog slaba novoštokavskog utjecaja, tj. opiranja sustava tipološki rjeđem od dva novoštokavska naglasaka među staroštokavskim govorima, ` . U istom smislu Ivšić spominje da ima takvih posavskih govora, koji nemaju uopće akcenta ` , ili u kojima se taj akcentat još nije potpuno razvio¹⁷. Dakle, prenosi se naglasak na prethodni slog, ali bez promjene silazne kvalitete u uzlaznu: *kònjima, òno, mòja, umòtā, pòslòvā, kròřna, òpānci*¹⁸.

8.3. Novi akut čuva se u jednosložnim riječima, uz oscilirajuće prelaženje u dugosilazni, pa tako supostoji: *nās : nās, vī : vī, 'nīh : 'nīm, znā : znām, nī' : nī', òn : òn, tō : tā, njōj : njū, mī : mī*. U višesložnim riječima na početnom slogu opazila sam marginalno prelaženje akuta u ^ , opet uz obje potvrde: *Gūndīncānke : Gūndīncī, mōrā : mōrāš, pōđēš : prīđēš*. Akut na dočetnom slogu je postojan i nemam primjera za njegovo prelaženje u ^ . O akutu na dočetnom slogu višesložnih riječi uz prednaglasnu duljinu v. gore.

8.4. Dugosilazni naglasak na dočetnom slogu je ili neprenesen: *ječām, posòl*, ili prenesen: *Bērāvci* (< *Berāvci*). Na jednosložnim riječima ^ često alternira s akutom (v. gore). Na središnjem slogu u višesložnim riječima dugosilazni može stajati namjesto nekadašnjeg akuta¹⁹: *obūvajē*, ili posljedicom duljenja ispred sonanta: *nemòjte, nastāvjlā, uštīrkāno, magārci*.

8.5. Utjecaj sonanata na kvantitetu i akcentat. U posavskom se govoru vokal ispred dva konsonanta, od kojih je prvi koji od sonanata *m, n, nj, l, lj, r, v* ili *j*, obično oteže²⁰, tj. dulji se u ^ , kako je i obično u Posavini. U takvim slučajevima najčešća je promjena ` > ^ : *đevòjākā > đevòjke, nastāviti > nastāvjlā, magārac > magārci*, a javlja se i promjena ` > ^ u primjeru *òpānci > opāncima*.

¹⁷ Ivšić 1913:146.

¹⁸ Govornici osjećaju težnju da pomaknu naglasak, npr. u formalnim situacijama, ali novoštokavski utjecaj nije dovoljno velik da bi ga pomakli novoštokavski. V. Ivšić 1913:28.

¹⁹ Kapović 2003:61.

²⁰ Ivšić 1913:30–31.

ûjtru, Gûndīncī, prāndi, tânko, mârva, môrda, tôrbice, nemôjte, Morâv-nīka, opāncima, četrnâjst, petnâjst, uštīrkāno, magârci, nastâvlja, Gûndin-čanke

Zaključak

Beravački govor vjerodostojno odražava staroštokavštinu, uz tek rubni utjecaj novoštokavštine, i to dugouzlaznog naglaska mnogo češće nego kratkouzlaznog. Akcenatsko pomlađivanje zahvatilo je ponajviše krajnje i nepočetne naglašene slogove, bez obzira na to je li im prethodila nenaglašena duljina ili ne. Postojanost najbolje očituje akut, koji je sačuvao najveći udio starih položaja, uz česte dublete s dugosilaznim naglaskom. U tragovima se čuvaju prednaglasne duljine i rijedak naglasni obrazac *rūkà, nāròd*.

Literatura

- Babić, Stjepan, Dalibor Brozović, Milan Moguš, Slavko Pavešić, Ivo Škarić, Stjepko Težak, Stjepko. 1991. *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb : HAZU i Globus.
- Ivšić, Stjepan. 1913. Današnji posavski govor. *Rad JAZU* 196, 124–254, i 197, 9–138.
- Jozić, Željko. 2001. *Fonologija govora Brodskoga Posavlja* (magistarski rad). Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Kapović, Mate. *rkp. Kratak uvod u slavensku akcentuaciju*. Zagreb 2005.
- Kapović, Mate. 2003. Razvoj starih dugih samoglasa u hrvatskom i ostalim slavenskim jezicima. *Filologija* 41, 51–82.

On the prosodic features of Beravci dialect

Summary

The paper synchronically describes the prosodic features of an Old Štokavian dialect of Beravci village in Brodska Posavina. Special attention is paid to the occurrence and treatment of pre-stress length.

Ključne riječi: prozodija, staroštokavski, prednaglasna duljina

Key words: prosodic features, Old Štokavian dialect, pre-stress length